

Kære studenter

Kære studenter, kære familiemedlemmer.

Vi skal I dag dimittere 158 studenter fra Paderup Gymnasium.

Tillykke med studentereksamen. Den rigtige studentereksamen, som har gjort jer klar til fremtiden, som har gjort jer studieforberejede, og som har givet jer almen dannelse. Den har I slidt og slæbt for i 3 år, meget af tiden begravet i bøger, nogen af jer dog mere end andre.

I har nu hele verden foran jer, og der er så mange muligheder, at det kan være svært at vælge. Mange af jer *har* truffet valget, og starter på en videregående uddannelse efter sommerferien. Men mindst ligeså mange af jer venter med at starte på en videregående uddannelse, enten fordi I ikke har valgt en endnu, eller også fordi I har valgt en, men alligevel gerne vil have et såkaldt sabbatår.

Der har i de senere år været meget fokus fra regeringens og undervisningsministeriets side på, at det er bedst at studenter fortsætter med et nyt studium umiddelbart efter studentereksamen. Argumenterne har typisk været noget med samfundsøkonomi, at der er brug for jeres arbejdskraft hurtigst muligt. Alligevel har det ikke hjulpet – der er stadig rigtig mange af jer, som vil bruge et år på at arbejde og rejse, inden I fortsætter studierne.

Og her kan man så stille sig selv det spørgsmål, om det er fordi nutidens unge studenter er blevet *mindre* ansvarlige, og tænker mere på sig selv end på samfundets behov. Det spørgsmål kan jeg godt svare på, fordi jeg kender jo jer. Jeg er sikker på, at svaret vil vise sig at være nej. I er faktisk meget optagede af fællesskab og ansvarlighed, og forskellen til tidligere tider er nok snarere, at I er bevidste om, at man til stadighed har et valg imellem fællesskab på den ene side og ren individualisme på den anden. Fordi man I et enkelt år ser sig om i samfundet, inden man fortsætter sin vej med et studium, betyder det ikke, at man har valgt at være individualist nu og for altid.

De af jer, der holder et års pause fra studierne, vil vende tilbage med fornyet motivation og lyst til at læse videre, og desuden nogle erfaringer rigere. I skal så samtidig være forberedt på, at det kræver lidt ekstra at skulle ind i rutinen med de mange lektier igen, efter at have holdt pause med det i et år.

Og her vil jeg tillade mig at snige et formanende råd ind: Lad nu ikke den velfortjente pause vare længere end ét år. Hvis den varer længere, bliver det sværere at vende tilbage til lektierne og ikke mindst til den tilhørende tilværelse med ikke så mange penge, penge som I måske netop har vænnet jer til at have.

Jeg vil nu gå 3 år tilbage i tiden, til dengang I startede i 1g. I var en historisk årgang her i Paderup, da I var så mange, at I fyldte hele 7 klasser. I har sat jeres præg på dagligdagen på gymnasiet, ikke kun i kraft af jeres antal. I har haft det sjovt, og vi har haft det sjovt sammen med jer. Alle årgange på Paderup er festglade, men I har udviklet denne indstilling endnu en tak: Lad mig blot nævne en enkelt karakteristisk ting: Gallafesten. Vi har i Paderup i over 25 år haft den tradition og ikke mindst den selvforståelse, at vi *ikke* dyrkede gallafest og lancie, som man gør på mange andre ældre gymnasier.

Lige indtil I, i bedste demokratiske Paderup-ånd, foranstaltede en debat og en afstemning blandt eleverne. Og minsandten om ikke der var et klart flertal for en Gallafest. Og det blev naturligvis en fin aften. Der var også én klasse iblandt jer, som ikke syntes om Gallafest-konceptet, og vist nok holdt jeres egen alternative ikke-galla fest. Men også dét er i overensstemmelse med Paderup Ånden, da der naturligvis er frihed for den enkelte.

I har udvist ansvarlighed på et andet, og vil nogen måske sige, ubetydeligt område, men det er det ikke, når man kender til forholdene på Paderup. Jeg taler naturligvis om den berygtede sidste skoledag, hvor 3g'erne plejer at give 1g'erne og 2g'erne vand om morgenen. I var 1g'ere det ulyksalige år for 2 år siden, hvor nogle af 3g'erne gik klart over stregen, og det udviklede sig til, at nogle af jer fik hele containere af vand ned over jer. Derefter gik vi over til, at 3g-årgangen udpeger repræsentanter, som så indgår en kollektiv aftale med mig, om under hvilke former og med hvilke begrænsninger, vandkastningen skal være tilladt. Og den aftale overholdt I, selv om I selv som 1g'ere blev udsat for noget andet.

I var den 2. årgang, der startede i det nye gymnasium, efter gymnasiereformen. I har haft Almen Studieforbereelse igennem alle tre år, og har afsluttet med at skrive en synopsis og være til en mundtlig eksamen i temaet: Rejser - opdagelser, forandringer og ny viden.

Måske det er dét, der har inspireret mange af jer til at bruge et år på at rejse? Selvfølgelig ikke, og I ved naturligvis, at denne titel skal forstås overordnet og mere bredt. For eksempel som den fortsatte rejse i livet, I nu står foran, efter 3 år i gymnasiet og med huen på hovedet.

I har de bedste forudsætninger for at påbegynde rejsen og tage de udfordringer op, som det 21. århundrede byder på. Det går stærkt i samfundet i disse år, hvor mange ting er i forandring, og hvor store globale emner som klimaforandringer, verdens økonomi, demokrati, ytringsfrihed og fredelig sameksistens ikke er så fjerne, som de var tidligere.

Fremtidens problemer bliver store og komplekse, og de ligefrem kalder på sådan nogen som jer. Ansvarlige, reflekterende, socialt intelligente, kreative, bredt fagligt og personligt kompetente, alment dannede unge mennesker. Eller kort sagt: Studenter fra Paderup Gymnasium.

I begynder således jeres rejse herfra med det sigte, at der venter jer en stor opgave, men samtidig også i bevidstheden om, at I har det bedst tænkelige udgangspunkt. I har lært, at selv om en opgave ser stor og uoverkommelig ud, så kommer man langt med engagement, samarbejde og flid, og ved også at tage fat i det små. Man behøver ikke at løse det hele i et snuptag.

I gamle dage, for århundreder siden, var det meget brugt blandt de velstillede, at unge mennesker blev sendt på en dannelsesrejse. Det var både dyrt og besværligt, og gik ikke lige godt for alle. I vore dage er det nemmere, og man behøver hverken at rejse langt væk eller have mange penge for at foretage en dannelsesrejse. Jeres dannelsesrejse begyndte faktisk allerede for 3 år siden, da I startede her i det alment dannende gymnasium. Nu fortsætter I rejsen, hvor I bærer de værdier med jer, som I har fået her: ansvarlighed, respekt for andre, respekt for viden.

H.C. Andersen rejste meget, begyndende med rejser til Tyskland 1830'erne. Han er ophavsmand til flere kendte citater om det at rejse. Det mest kendte er nok dette: "at rejse er at leve", men han mente også at: "at rejse er at være på eventyr" og " At rejse, er ikke kun for at leve, at elske, men også for at lære". Han rejste det meste af sit liv, først til udlandet og især Rom, og i sine senere år rejste han rundt i Danmark og opholdt sig på større Herregårde i uger og måneder ad gangen.

Når man interesserer sig så meget for begrebet at rejse, bør man også interessere sig for rejsens mål eller afslutning: ankomsten. Den engelske forfatter og nobelprismodtager V. S. Naipaul, med rødder i Trinidad, har skrevet en hel bog med titlen: "Ankomstens gåde". Den handler om en forfatter (som er ham selv), der bliver inspireret af et maleri af den italienske abstrakte maler Giorgio de Chirico, fra starten af 1900-tallet. Maleriet viser 2 utydelige mennesker ankomme med skib til en middelhavsby, og det er overladt til beskueren at tænke sig til, hvor de kommer fra, hvor længe de har rejst, hvorfor de er gået i land i den pågældende by, og hvad de går i møde.

Det lykkes ikke rigtigt forfatteren at skrive en opdigtet middelalderroman om de 2 personer, men i stedet udvikler bogen sig til at være en fortælling om ham selv og hans rejse fra Trinidad til England, for at blive forfatter. Bogen viser, hvor svært det er at sige, hvad en rejse er, og hvornår en rejse er slut og at man dermed er ankommet til målet. Målet ændrer sig nemlig også umærkeligt hele tiden, og dermed kan man på sin vis sige, at rejsen fortsætter. Forfatteren ender i bogen med at lægge mærke til de hver for sig små og umærkelige forandringer, som tilsammen medfører en konstant udvikling og forandring. Og det sker uanset om man så at sige er på rejse eller ej.

Maleren Giorgio de Chirico har også malet et billede med titlen "tidens gåde". Et sikkert forenklet bud på en morale er, at tidens vilkår er konstant forandring, og at det, at ankomsten er en gåde skyldes, at man aldrig definitivt ankommer, men konstant er på rejse. Forfatteren oplever ligefrem en ulyst til at ankomme og dermed afslutte en rejse. I et af forsøgene på at skrive den omtalte middelalderroman lader han en af de rejsende opleve det således:

I 2 dage havde de sejlet, hele tiden tæt ved kysten. Den tredje dag vækkede kaptajnen sin dækspassager og pegede på byen inde på land. "Dér, nu er du der. Din rejse er forbi". Men da passageren betragtede byen i morgendisken og så det ganske almindelige storbyaffald, der flød ud i havet, ganske almindeligt selv om byen var så berømt – rådden frugt, friske grene, træstumper, drivtømmer – da følte passageren et angstens gys. Han nippede til den bitre honningdrik, kaptajnen havde givet ham; han lod, som om han samlede sine ting sammen, men han havde ikke lyst til at gå fra borde".

En anden forfatter, der har skrevet meget om temaet at rejse, er vores egen Karen Blixen. I novellesamlingen "Kongesønnerne" er der en novelle med titlen "Bjørnen og kysset", som handler om det at rejse og at lære.

Den foregår i 1883, hvor tre unge mænd, omkring jeres alder, efter deres uddannelse drager ud i Verden, og rejser med skib langt mod nord langs Norges kyst. Da skibets motor går i stå, går de i land for at skyde fugle, i et øde område, der er beboet af primitive folk, lapper, som var kendt for deres indsigt i naturen og menneskets sind. 2 af de unge mænd tager på en sædvanlig fuglejagt lidt oppe ad fjeldet, mens den tredje overtales af en lille, gammel lappekone til at gå på bjørnejagt højt oppe i det ukendte på toppen af fjeldet. I bedste Karen Blixen-stil hedder denne tredje unge mand Bjørn, og lappekonen viser sig at være en heks, men det er ikke dén pointe, jeg vil frem til her.

De 2 unge mænd fra rypejagten vender tilfredse tilbage, mens Bjørn først kommer ned fra fjeldet sent på aftenen, med tøjet i laser og helt fortumlet. Han har ikke skudt noget, blot fået hudafskrabninger efter at være gledet og faldet i løse sten, og han har ikke engang set bjørnen.

Bedst som de 2 andre synes det er synd for Bjørn, roser lappekonen ham for at turde bevæge sig op i det ukendte og møde angsten og dødsfaren, også selv om han ikke skød Bjørnen. Denne dag vil du aldrig glemme, siger hun til ham, og så giver hun ham et vådt kys.

Nu tror I så måske, at det på grund af kysset, at Bjørn ikke vil glemme dagen, men det er det ikke. Pointen med fortællingen er, at Bjørn tog udfordringen op og gik ud for at møde bjørnen. Han blev ikke i mageligheden, det var ham der fik skrammerne, men også ham der fik indsigt i sig selv, han blev klogere på livet, og var den eneste af de tre der lærte noget den dag.

Moralen i Karen Blixens fortælling ligger i fin forlængelse af både H.C. Andersen og den tidsmæssigt senere V.S. Naipaul. Man skal rejse, og man skal vove, for at lære. Det er ikke altid mageligt, og man risikerer skrammer undervejs. Men jeg er overbevist om, at det ikke skræmmer jer. I besidder nemlig en grundindstilling, som ungdommen har haft til alle tider: I er optimister! Man skal somme tider slide og slæbe, og somme tider er livet hårdt, men det vil altid betale sig altid at klø på.

Den danske forfatter Johannes V. Jensen har i sit forfatterskab kredset meget om rejsen, både det enkelte menneskes rejse men også selve menneskehedens rejse. Kort fortalt kredser han om den mulighed, at det enkelte menneske har en evig længsel efter at rejse. Når vi er hjemme, har vi en udlængsel efter at rejse væk, og når vi så er rejst, begynder vi så småt at længes efter at vende hjem igen.

Men hensyn til menneskehedens udvikling har Johannes V. Jensen i serien "Den Lange Rejse" beskrevet, hvordan mennesket udvikles Sydpå og vandrer nordpå. Frit fortolket, og aldeles politisk ukorrekt kan man sige, at mennesket udvikledes i Afrika, hvorefter de driftigste og mest initiativrige af dem vandrede til Sydeuropa. Efter en vis videreudvikling vandrede de mest initiativrige af dem til Nordeuropa, og efter igen en videreudvikling vandrede de mest driftige af dem op i Danmark. Hele tiden Nordpå. Da de kom til Fredericia, vandrede derfor de klogeste nordpå til Randers, mens resten vandrede til Fyn og Sjælland.

H. C. Andersen og Johannes V. Jensen var også optimister, og Karen Blixen var det på sin vis også, dog indpakket i et grundsyn om, at alle skal forfølge deres skæbne. V. S. Naipaul derimod er mest kendt for at være en pessimistisk forfatter, hvilket nok skyldes udviklingen i den tredje verden i tid, han skrev sine hovedværker i – sidste halvdel af 1900-tallet. I har, vil jeg mene, en god grund til at være optimister: der er for tiden en gryende global forståelse for, at vi alle deler vilkår og at vores handlinger har betydning for hinanden over hele kloden. Ikke mindst klimaforandringerne er et skole-eksempel på dette. Men også det globale økonomiske krise er et godt eksempel: Overforbrug og bankkriser i ét land spreder sig til andre lande, især hvis det første land er et stort land, og det er bagefter et internationalt og solidarisk anliggende at få krisen vendt, og det koster både skatte kroner og ofre for de store firmaer.

En undersøgelse foretaget for ganske nylig viser, at danskerne bekymrer sig mere om klimaforandringer end om risikoen for at blive arbejdsløse. Det kan kun tages som udtryk for en grundlæggende optimisme i forhold til, at alle økonomiske kriser indtil nu har haft et sluttidspunkt, og at der derefter er indtrådt opgangstider. Dette er naturligvis ikke sket af sig selv, men har krævet aktiv indsats fra lande og regeringer. I tror sikkert alle sammen, sandsynligvis berettiget, at den nuværende økonomiske krise ikke får betydning for jeres fremtid. Det er med overvejende sandsynlighed rigtigt, men ikke desto mindre er det vigtigt at lære noget af krisen.

For lige i øjeblikket *har* krisen betydning for de mange mennesker, der bliver arbejdsløse, og de mange små og store virksomheder, der må lukke fordi de er meget afhængige af den aktuelle efterspørgsel og købekraft. Og det kan indtræffe igen, hvis markedet udvikler, hvad man kunne kalde *blind* optimisme på fremtiden indenfor udvalgte sektorer. Det er altid godt med en sund kritisk indstilling til holdninger og synspunkter, når de udvikler sig til noget, alle tror på. Og en sådan sund kritisk indstilling bør I have! Det har i hvert fald været et vigtigt mål med jeres uddannelse her på gymnasiet.

Til slut vil jeg vende tilbage til jeres aktuelle situation her og nu. Når I har holdt en velfortjent sommerferie, og *måske* tilbragt et år med at arbejde og rejse, så skal I vælge et videregående studium. Der findes både korte, mellemlange og lange videregående uddannelser, og med jeres studentereksamen er I kvalificeret til at kunne vælge imellem alle tre typer. Jeres almene studentereksamen er ikke rettet mod en bestemt uddannelse, men er netop bred og almen, og studieforberedende til alle uddannelser.

Det er først efter gymnasiet, at I for alvor skal vælge jeres retning og vej i den videre rejse i livet. Det kan man godt blive helt svedt ved tanken om, men I har de bedste forudsætninger for at træffe valget. Jeres forældre kan give gode råd, ligesom jeg gør nu, men i sidste ende er det jeres egentlige valg, og I er også de bedste til at træffe det!

Så hvis det kan være nogen trøst for de af jer, som synes det er svært at vælge: Der er ikke noget "rigtigt" valg, som det blot gælder om at finde, og der findes heller ikke "forkerte valg". Valget er jeres eget, og det I vælger, dét er det rigtige. Og husk min formaning fra starten af talen: hold højst 1 års pause, inden I studerer videre. I kan, og bør, altid rejse igen senere, og så i øvrigt huske på, at hvis man har et åbent sind, så er hele livet en lærerig rejse.

Jeg vil slutte talen med at citere 2 nyere forfattere, som især har skrevet om det at rejse. Den første er Bruce Chatwin, som i bogen "Drømmespor" udvikler en teori om, at menneskeheden som sådan har sine rødder i en nomadetilværelse, hvor det at rejse var selve grundvilkåret.

Ifølge Bruce Chatwin ligger dét stadig dybt i alle mennesker. Han formulerer det et sted således:

"Det at rejse bidrager til en følelse af legemligt og åndeligt velbefindende, mens monotonien i langvarig bosættelse eller regelmæssigt arbejde væver mønstre i hjernen, der fremkalder træthed og en følelse af utilstrækkelighed. En stor del af, hvad adfærdsforskerne har betegnet som "aggression", er ganske enkelt en forbitret reaktion på indespærringens frustrationer".

Den anden forfatter er vores egen nutidige Carsten Jensen, som i en kronik i politiken har udtrykt det således:

"Indoneserne kalder på deres poetiske sprog det at rejse for at få vasket øjnene. Jeg hører ofte den indvending mod at rejse, at rejsen blot er en form for virkelighedsflugt. Men der er også meget flugt i at blive hjemme og forskanse sig i en historisk og begrænset identitet. Det, man ser hver eneste dag, ender man med ikke længere at se. De ord, man hører hver eneste dag, ender man med ikke længere at høre. Nationalistens erhvervsskade er blindhed og døvhed, paradoksalt nok også over for det land, han hævder at elske så højt. Den rejsende derimod ser ikke blot de andre. Han ender med også at se sig selv udefra med den rejsendes nysgerrige blik. Med nyvaskede øjne ser man to ting klart: Sine egne begrænsninger og sine egne muligheder."

Med disse ord dimitterer jeg Paderups studenter årgang 2009.

Rektor Jan Becher Sørensen.